

**Ulkoasiainvaliokunnan mietintö n:o 26 hallituksen esityksestä
EFTA-valtioiden ja Israelin välillä tehdyn sopimuksen sekä siihen
liittyvän Suomen ja Israelin välillä maataloustuotteiden kaupasta
tehdyn pöytäkirjan eräiden määräysten hyväksymisestä**

Eduskunta on 17 päivänä marraskuuta 1992 lähettänyt ulkoasiainvaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen n:o 266.

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina toimistopäällikkö Lauri Korpinen ulkoasiainministeriöstä ja ylitarkastaja Timo Säijälä tullihallituksesta.

Käsiteltyään asian ulkoasiainvaliokunta esittää kunnioittavasti seuraavaa.

Esityksessä ehdotetaan, että eduskunta hyväksyisi Euroopan vapaakauppaliiton jäsenvaltioiden (EFTA-valtioiden) ja Israelin välillä heinäkuussa 1992 tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Israelin välillä maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan. Sopimus on tavarakauppaa koskeva laaja vapaa-kauppasopimus, johon sisältyy perinteisten tullinalennusten ja -poistojen lisäksi määräyksiä mm. julkisista hankinnoista, henkisen omaisuuden suojasta, kilpailusäännöistä ja valtiontuesta. Sopimuksen tuotekatteeseen kuuluvat varsinaisten teollisuustuotteiden ohella jalostetut maataloustuotteet ja kalataloustuotteet erillisten tuotelistojen mukaisesti. Sopimukseen sisältyvän evo-luutiolausekkeen johdosta sen tuotekatetta ja sovellutus-alaa voidaan myöhemmin tarvittaessa laajentaa.

Sopimuksen on tarkoitus tulla voimaan 1 päivänä tammikuuta 1993 tai mahdollisimman pian sen jälkeen riippuen sopimusvaltioiden ratifioimistoimenpiteiden loppuunsaattamisesta. Esitykseen sisältyy lakiehdotus sopimuksen eräiden lainsäädännön alaan kuuluvien määräysten hyväksymisestä. Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan samanaikaisesti sopimuksen kanssa.

EFTA-maat ovat neuvotelleet viime vuosina useiden kolmansien maiden kanssa vapaakauppasopimuksista. Tähän mennessä näitä sopimuksia on tehty Turkin, Israelin ja Tšekkoslovakian kanssa. Parhaillaan neuvottelut ovat meneillään Puolan, Unkarin, Romanian ja Bul-

garian kanssa. Euroopan yhteisö (EY) on tehnyt kaikkien näiden maiden kanssa vapaakauppasopimukset.

Valiokunnan saaman selvityksen mukaan EFTA-valtioiden tavoitteena on ollut järjestön luonteen mukaisesti neuvotella EY:n sopimuksien vapaakauppaosia sisällöllisesti vastaavat sopimukset. Suomalaisella taholla tämän tavoitteen on katsottu olevan Suomen kauppapoliittisten tavoitteiden ja etujen mukainen: sopimusten avulla vapautetaan ja laajennetaan kauppaa ja siten parannetaan suomalaisyritysten markkinoillepääsyä. Samalla luodaan kauppaa ja muuta taloudellista yhteistoimintaa koskevat selkeät säännöt ja määräykset.

EFTA-Israel-vapaakauppasopimuksen keskeisenä tavoitteena on saattaa EFTA-maiden vienti syrjimättömään asemaan suhteessa EY-maiden ja Yhdysvaltojen vientiin. Sekä EY:llä että Yhdysvalloilla on ollut jo monen vuoden ajan vapaakauppasopimukset Israelin kanssa. Valiokunnan saaman tiedon mukaan EFTA-maiden viejäyritysten vientitavoitteet eivät vapaakauppasopimuksen puuttumisen vuoksi ole olleet hinnaltaan kilpailukykyisiä vapaakauppasopimuksen tarjoamasta edusta nauttiviin EY-maiden ja Yhdysvaltain tuotteisiin verrattuina.

Vapaakauppasopimuksen nopea aikaansääminen Israelin kanssa oli tärkeää, jotta EFTA-maat olisivat välttyneet Israelin 1.9.1991 toteuttaman tariffikaatio-uudistuksen negatiivisilta seuraamuksilta ja epäselvyyksiltä. Tariffikaatio-uudistuksella Israel korvasi tuontilisensioinnin eräiden tuotteiden osalta verrattain korkeilla tulleilla. Neuvottelujen kuluessa Israel ei toteuttanut näitä korotuksia EFTA-maiden osalta täysimääräisesti. Vapaakauppasopimuksen nyt tul-tua allekirjoitetuksi tariffikaatio ei koske EFTA-maita.

EFTA-maiden ja Israelin välinen vapaakauppasopimus on EY:n vastaavaa sopimusta huo-

mattavasti kattavampi. EY:n sopimus sisältää vain vapaakaupan. EFTA-Israel-sopimukseen sisältyy myös valtiontukea, julkisia hankintoja, kilpailua, henkisen omaisuuden tukea ja monopoleja koskevia määräyksiä. Sopimus vastaa pääkohdiltaan EFTA-valtioiden muiden kolmansien maiden kanssa tekemiä vapaakauppasopimuksia.

Sopimuksen tullessa voimaan poistuvat tullit, fiskaaliset tullit ja määrälliset rajoitukset teollisuustuotteiden osalta välittömästi EFTA-maiden ja Israelin välisessä kaupassa eräitä vähäisiä poikkeuksia lukuun ottamatta. Kalan osittainen vapaakauppa toteutuu siirtymäkauden myötä.

Sopimuksen tuotekatteeseen kuuluu myös eräitä maataloustuotteita. Niiden osalta kukin EFTA-maa on sopinut kahdensivuisesti Israelin kanssa. Suomen ja Israelin välisen maatalouspöytäkirjan tuotteet ovat pitkälti samoja tuotteita, joille tähän mennessä on myönnetty tullittomuus Suomen GSP-järjestelmän puitteissa tai jotka sisältyvät ETA-sopimuksen koheesioliistään.

Sopimukseen sisältyy ns. kehityslauseke, jonka mukaisesti sopimuksen tuotekatetta voidaan myöhemmin niin haluttaessa laajentaa. Sopimusta hallinnoimaan ja toteuttamaan perustetaan sekakomitea. Sillä on keskeinen asema valvontaan, soveltamisalaan ja tuotekatteeseen liittyvissä kysymyksissä. Lisäksi sekakomitean ratkaistaviksi on jätetty joitakin sopimukseen liittyviä kysymyksiä. Tällaisia asioita ovat Israelin soveltama satamamaksu, mahdollisuus sovitelumenettelyn laatimiseen ja Israelin valtiontuen käyttöön liittyvät kysymykset.

Yksi EFTA-Israel-vapaakauppasopimusta koskeneiden neuvottelujen vaikeimmista kysymyksistä olivat valiokunnan saaman selvityksen mukaan valtiontuen käyttöön liittyvät määräykset. Israelin näkemyksen mukaan sen teollisuuden kehitysaste ja rakenne ovat vielä siinä määrin alhaisella asteella, että siihen ei sellaisenaan

voi soveltaa sopimuksen valtiontukimääräyksiä. Sopimukseen sisältyykin osapuolten yksipuoliset julistukset, joissa sopimusosapuolet ilmaisevat kantansa valtiontukiartiklan velvoittavuudesta.

Sopimukseen sisältyy Israelille asetettavia velvoitteita, jotka liittyvät miehitettyjen alueiden tuottajien ja viejien suorien kauppasuhteiden mahdollistamiseen EFTA-valtioihin. Suomen ja muiden EFTA-maiden lähtökohtana vapaakauppasopimusta koskevissa neuvotteluissa oli saada aikaan mahdollisimman pitkälti samanlainen järjestely kuin EY:n ja Israelin välillä on olemassa tässä asiassa. Sopimusneuvotteluissa pyrittiin varmistamaan mahdollisimman esteetön ja joustava kaupankäynti miehitettyjen alueiden viejien ja tuottajien kanssa sopimalla tätä koskevasta järjestelystä erikseen vapaakauppasopimuksen puitteissa.

Valiokunnan arvion mukaan allekirjoitettu sopimus vastaa viimeksi mainittuja tavoitteita ja täyttää sille asetetut kauppapoliittiset ja muuhun taloudelliseen toimintaan liittyvät tavoitteet. Suomen näkökulmasta on myönteistä, että sopimus toteuttaa aidon vapaakaupan välittömästi voimaantulonsa jälkeen.

Edellä olevan perusteella valiokunta ehdottaa kunnioittaen,

että Eduskunta hyväksyisi ne EFTA-valtioiden ja Israelin välillä Genevessä 17 päivänä syyskuuta 1992 tehdyn sopimuksen sekä siihen liittyvän Suomen ja Israelin välillä Genevessä 17 päivänä syyskuuta 1992 maataloustuotteiden kaupasta tehdyn pöytäkirjan määräykset, jotka vaativat eduskunnan suostumuksen.

Samalla valiokunta ehdottaa,

että hallituksen esitykseen sisältyvä lakiehdotus hyväksyttäisiin muuttamattomana.

Helsingissä 27 päivänä marraskuuta 1992

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa varapuheenjohtaja Donner, jäsenet Aittoniemi, Haavisto, Jaakonsaari, Ju-

hantalo, Kalliomäki, Laurila, Miettinen, Ollila, Särkijärvi ja Wahlström sekä varajäsen Moilanen.